

Tespihböcekleri

Toprağa iyice yaklaşıp baktığımızda, kuru yaprakları aralayıp küçük taşları kaldırdığımızda birçok canlıyla karşılaşırız. Böcekler, solucanlar, salyangozlar... Burada karşılaşacağımız canlılardan biri de tespihböcekleridir. Sakin onlara tespihböcekleri denmesi sizi yanıltmasın. Onlar gerçekte böcek değildir. Yalnızca adları öyle yerleşmiştir. Onlar, Eklembacaklılar şubesinin Kabuklular sınıfından bir canlı grubudur.

Başka bir deyişle, istakozlar, supireleri ve yengeçlerle akrabadırlar; ama böceklerle daha uzak akrabadırlar. Karada yaşayan türlerden başka denizlerde ve tatlısulara yaşayan türleri de vardır.

Tespihböcekleri, karanlık ve nemli ortamları çok severler. O nedenle toprakta, çürüyen yaprakların altında, ağaç kabuklarının arasında, saksı ve taşların diplerinde yaşarlar. Eğer kuru ve sıcak bir ortamda kalırlarsa kısa süre

içinde ölürler. Etkinliklerini genellikle gece sürdürürler. Çünkü gecenin serinliği ve nemliliği onlar için çok uygundur. Tespihböceklerine kimi zaman evlerimizde de rastlayabiliriz. Özellikle zemin katlara, garajlara ve bodrumlara girerler. Buralara girmelerinin özel bir amacı yoktur; yalnızca yollarını şaşırdıklarından ya da sığınacak serin bir yer aradıklarından bu olur. İnsanlara hiçbir zarar vermezler. Bilim adamları, tespihböceklerinin serin ve nemli ortamlarda yaşamaya çalışmalarının

nedeninin ilk
tespihböceklerinin
suda ortaya çıkması
olduğunu
düşünüyorlar.

Tespihböceklerine neden
böyle dendiğini hiç
düşündünüz mü? Korktuklarında
vücutlarını tespih tanesine benzer bir biçim
vermeleri onların böyle adlandırılmasının
nedenidir. Gerçekten de onlara hafifçe
dokunduğunuzda hemen top gibi olurlar.
Korunmak için yaptıkları bir başka şey de
tehlike sezdikleri bölgeden hızla uzaklaşmaktır.
Karanlık bölgelere kaçmayı yeğlerler. Böylece
kendilerini olası tehlikelere karşı korumuş
olurlar. Ancak, tüm tespihböceği türleri top
gibi kıvrılma özelliğine sahip değildir. En
yaygın tespihböceği türleri, *Oniscus asellus*,
Porcellio scaber ve *Armadillidium vulgare*'dir.
Bizim bahçelerimizde ve evlerimizin
çevresinde sıklıkla gördüklerimiz *Armadillidium
vulgare* denilenlerdir. Genellikle gri ve
kahverengidirler. Tespihböceklerinin en
küçükleri 1 mm, en büyükleri de 27 cm
uzunluğunda olurlar.

Eklembacaklılar şubesiinden olan tüm canlılar
gibi tespihböceklerinin vücutları da segment
denen bölümlerden oluşur. Çok sert bir dış
iskeletleri vardır. Bu dış iskelete kabuk da
denir. Vücutları temel olarak baş, göğüs
ve karın bölümlerinden oluşur. Başlarında
iki çift anten vardır. Bu antenlerden biri
körelmiş olduğundan pek
göze çarpmaz. Öteki
anten çiftini kolaylıkla
görebiliriz. Bu antenlerini ne
amaçla kullandıkları henüz
tam olarak belli değildir.
Ancak, birbirleriyle
karşılaştıkları zaman antenlerini
birbirlerine dokundururlar. Bu,
antenlerini birbirleriyle iletişim
kurmak için kullandıklarının
bir işareti olabilir. Kim bilir,
belki yiyeceğin, gizlenecek
yerlerin ya da dişilerin yerini
birbirlerine bu yolla iletiyor
olabilirler. Dişilerin karnında bir
kuluçka kesesi vardır. Bu kuluçka
kesesinin içi bir sıvıyla doludur ve
yumurtalar bunun içinde taşınırlar.
Genellikle ilkbaharda çoğalırlar ve her

seferinde 7-200 kadar yavruları olur.
Yumurtalar 3-7 hafta içinde gelişimini
tamamlar ve yumurtadan çıkan
yavrular daha açık renkli olurlar.
Tespihböceklerinde yumurtadan
çıkan yavrular hemen kuluçka
kesesinden dışarı çıkmazlar;
yaklaşık 6-8 hafta kadar kuluçka
kesesinin içinde kalırlar. Bu süre içinde
başlarının çaresine bakmayı öğrenirler.

Genellikle 2 yıl yaşayan
tespihböceklerinin bazılarının yaşam
süresi 5 yıla kadar uzayabilir.

Tespihböcekleri suyu
gerçekten çok severler. Suyu,
yedikleri yiyeceklerden, içerek
ya da iskeletlerini örten
kütikula tabakasının yüzeyinden
emerek alırlar. Suyu alabilmek
için kullandıkları özel yapılar
vardır. Bu yapılara üropod
denir. Üropodlar, vücutlarının
arka bölümünde bulunur. Bu yapılar,
aynı zamanda fazla suyu
vücutlarından atmalarını da sağlar.
Beslenmelerine gelince, genellikle
bitkilerle ve çürümekte olan canlılarla
beslenirler. Bu nedenle sayıları çok
arttığında bahçedeki bitkiler için zararlı
olabilirler. Bunun dışında canlılar için hiçbir
zararları yoktur. Zararlı olmaktan öte,
yararlıdırlar. Ölmüş canlıları
parçaladıklarından tıpkı solucanların yaptığı
gibi doğayı bir çöplük haline dönmekten
kurtarırlar ve toprağı zenginleştirirler.
Tespihböcekleri de kendi dışkılarını yiyen
canlılardandır. Böylece daha önceden
yemiş oldukları besinleri en küçük miktarına
kadar yeniden alabilme şansları olur.

Çevremizde tespihböcekleri gibi,
bize çok alışıldık geldikleri için
her zaman fark edemediğimiz
ya da nasıl yaşadıklarını
düşünmediğimiz
milyonlarca canlı
var. Bu canlıları
fark edip
inceledikçe kim
bilir başka hangi
gerçeklere
ulaşacağız.

Zuhal Özer

